

Формування системи органічного агровиробництва

Важливою проблемою людства у ХХІ ст., яка вимагає гармонізації аграрного виробництва з навколишнім природним середовищем, забезпечення одержання екологічно чистої сільськогосподарської продукції для безпечного і здорового харчування людей є розвиток органічного аграрного виробництва. Адже людство у процесі свого розвитку тривалий період застосовувало інтенсивні технології ведення землеробства, використовуючи ресурси агросфери, різноманітні хімічні речовини у значних кількостях переважно для нарощування виробництва сільськогосподарської продукції. Такий підхід призвів до надмірного використання сільськогосподарських угідь, зростання обсягів застосування інших ресурсів та енергії, необхідних для виробництва кожної одиниці продукції, зниження її якісних властивостей, а також до виснаження природного потенціалу і забруднення довкілля.

Тому розвиток світових тенденцій стосовно екологічно-спрямованого ведення сільського господарства, динамічне зростання попиту споживачів на органічну продукцію дає підстави розуміти органічне агровиробництво не як готовий і сформований метод, а значно ширше – як перспективний шлях розвитку сільського господарства.

Дослідженню проблем еколого-спрямованого ведення аграрного сектору, ефективності органічних методів господарювання, формування ринку органічної продукції та продуктів харчування присвячені роботи вітчизняних учених: В. Андрійчука, В. Артиша, В. Борисової, О. Бородіної, В. Вовка, Т. Зінчук, М. Кропивка, Є. Милованова, О. Попової, О. Рудницької, П. Саблука, М. Стадник, Р. Тринька, М. Шикули, В. Шлапака, О. Шубравської.

Враховуючи актуальність виробництва високоякісної й безпечної органічної сільсь-

когосподарської продукції для здоров'я людей, збереження довкілля виникає необхідність у поглибленні наукових досліджень чинників, які впливають на заінтересованість, а також сповільнення дій товаровиробників у здійсненні цього інноваційного напрямку господарювання.

Мета статті – здійснити SWOT-аналіз для оцінки потенційних можливостей розвитку органічного агровиробництва у сільськогосподарських підприємствах України, проаналізувати результати соціологічного опитування щодо заінтересованості керівників сільськогосподарських підприємств традиційного виробництва організацією ведення органічного агровиробництва для виявлення основних чинників, які впливають на утвердження вітчизняного органічного сектора, формування повноцінного органічного агропродовольчого ринку.

Становлення і розвиток органічного сільського господарства в Україні, формування повноцінного сегмента внутрішнього агропродовольчого ринку та розширення експорту органічних продуктів залежать від впливу багатьох чинників різних рівнів і напрямів дії.

У ширшому – глобальному масштабі перспективи розвитку вітчизняного органічного сектора пов'язані з актуалізацією світової проблеми щодо забезпечення безпеки харчування, яку нездатне розв'язати традиційне сільське господарство, й одночасно – недостатнім задоволенням попиту на органічну продукцію з боку, насамперед, європейських споживачів. Цілком логічно, що перспективні орієнтири розвитку вітчизняного органічного агровиробництва вимагають не лише оцінки наших потенційних можливостей, але й аналізу головних чинників, які гальмують процеси утвердження цього інноваційного напрямку в аграрному секторі України.

З наукового погляду, органічне агровиробництво є, з одного боку, проявом нової філософії щодо формування взаємовідносин між людиною, її діяльністю та навколишнім природним середовищем, з іншого – ринковим явищем, яке повинно виконувати вимоги, що диктує сучасний агропродовольчий ринок.

У Декларації, прийнятій на Міжнародній конференції “Розвиток органічного сектору в Центральній/Східній Європі й країнах Середньої Азії” (м. Київ, 2008 р.), акцентовано увагу, що “Органічне агровиробництво несе цілу низку додаткових благ суспільству: захист земельних і водних ресурсів, посилення біорізноманітності, кліматичний контроль, здорова їжа тощо”¹.

Розвиток аграрного сектору економіки України формується під відчутним впливом соціально-економічних істотних змін в орієнтирах сучасної аграрної політики країн ЄС, адже наша країна задекларувала курс на євроінтеграцію. У зв’язку з цим важливу роль відіграють типи зв’язків у системі формування органічного сектору, що визначають окремі властивості та формують її цілісність. У Постанові Ради Європейського Союзу № 834/2007 від 28 червня 2007 року щодо органічного виробництва й маркування органічних продуктів зазначено, що “Органічне виробництво – це цілісна система господарювання, яка поєднує в собі найкращі практики з огляду на збереження довкілля, рівень біологічного різноманіття, збереження природних ресурсів, застосування високих стандартів належного утримання (добробуту) тварин і метод виробництва, який відповідає певним вимогам до продуктів, виготовлених із використанням речовин та процесів природного походження”². Таке трактування дає підстави стверджувати, що метод органічного агровиробництва відіграє двояку роль: економічну – забезпечує специфічний агропродовольчий ринок, який відповідає зростаючим потребам споживачів в органічній продукції, екологічну – створює загальне благо, сприяючи

захисту довкілля й зрівноваженому розвитку сільських територій.

Системний аналіз основних аспектів еволюційності вітчизняного органічного сектору показує, що подальший розвиток органічного агровиробництва, формування повноцінного сегмента внутрішнього продовольчого ринку та розширення експорту органічних продуктів залежить від багатьох факторів різних рівнів і напрямів дії. Для дії окремих із них ще не створено відповідних передумов, але їх можна передбачити, використовуючи метод SWOT – аналізу (рис. 1).

Сформована нами матриця SWOT – аналізу (strength, weaknesses, opportunities and threats) щодо формування органічного агровиробництва у контексті екологізації сільського господарства України дає підстави стверджувати, що сильними сторонами цього інноваційного напрямку є передусім зростання ролі екологічно чистого агровиробництва у світі й динамічне розширення попиту на його продукцію та великий потенціал вітчизняного сільського господарства для розвитку органічного сектору і виробництва продукції органічного походження.

У глобальному масштабі позитивні перспективи розвитку виробництва й ринку органічної продукції в Україні, так звані сильні сторони, пов’язані з актуалізацією світової проблеми забезпечення безпеки харчування, яку нездатне розв’язати традиційне сільське господарство, і водночас – з недостатнім задоволенням попиту на екологічно чисту продукцію з боку, насамперед, європейських споживачів.

Великий органічний агропродовольчий ринок відкривається у Німеччині, яка поставила за мету в найближчі 10 років збільшити частку виробництва екологічно чистих продуктів харчування з 3,3 до 20%, що відповідатиме обороту в 25 млрд євро³. Нині населення Німеччини щорічно споживає різних органічних продуктів на загальну суму 2,6 млрд дол. США. При цьому у 2008 році імпорту сировинних органічних продуктів становив 38% від загального обсягу, що споживалися в цій країні.

¹ Довідник стандартів ЄС щодо регулювання органічного виробництва та маркування органічних продуктів. Кн. 1 / [Редкол. Є. Милованова та ін.]. – Львів: ЛА “Піраміда”, 2008. – 204 с.

² Офіційний вісник Європейського Союзу (Official Journal of the European Union OJ L 189,50 – вип., 20.07.2007).

³ Манфред Грунд. Экологическое земледелие: новые шансы? / Грунд Манфред // Новое сельское хозяйство. – 2001. – №3. – С. 3.

СИЛА	МОЖЛИВОСТІ
Зростання ролі екологічно чистого агровиробництва у світі й динамічне розширення попиту на його продукцію Сприяння збереженню нації шляхом забезпечення якісними і безпечними для здоров'я людей екологічно чистими продуктами харчування Великий потенціал для розвитку органічного сектора, виробництва продукції органічного походження Ресурсозбереження та зменшення енергоємності сільськогосподарського виробництва	Розширення обсягів збуту органічних продуктів на внутрішньому ринку, вихід на нові сегменти ринку Гарантування якості та безпеки агропродукції для споживачів Підвищення конкурентоспроможності української сільськогосподарської продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках Зміцнення позицій та розширення потенціалу для експорту сертифікованої органічної продукції Збереження та поліпшення родючості ґрунтів Охорона довкілля та збереження ландшафтного біорізноманіття.
СЛАБКІСТЬ	РИЗИКИ
Органічний сектор держави перебуває на стадії становлення Відсутність державної стратегії та програми підтримки органічного агровиробництва У країні не прийнятий базовий закон про органічне агровиробництво та сертифікацію екологічно чистої продукції Недостатня розвиненість ринків збуту органічної продукції та поінформованість споживачів про її переваги для здоров'я людини Органічне виробництво не має державної системи контролю, яка була б акредитована на національному і міжнародному рівнях	Економічна і політична нестабільність у державі Ризики, пов'язані з можливими змінами кон'юнктури ринку органічної продукції внаслідок світової продовольчої кризи Відсутність дієвого механізму страхування ризиків у сільському господарстві Ризики збуту органічної сертифікованої продукції за цінами, що дорівнюють цінам традиційної продукції Фінансові втрати внаслідок зменшення обсягів виробництва аграрної продукції (особливо для товаровиробників, які у минулому застосовували інтенсивні технології)

Рис. 1. Матриця SWOT-аналізу формування органічного агровиробництва у контексті екологізації сільського господарства України

Джерело: Розроблено автором.

Щоб покрити цю потребу, кожне друге німецьке сільськогосподарське підприємство повинно було б перейти на екологічне землеробство, оскільки при такій технології продуктивність і врожайність становлять лише близько половини відповідних показників традиційного, інтенсивного землеробства.

Така радикальна переорієнтація неможлива з фінансових, виробничо-економічних та трудових причин. Тому уряд Німеччини створив умови для задоволення попиту за рахунок імпорту. Слід зауважити, що до цієї категорії імпорту належать: фрукти й овочі, крупи, сухофрукти, горіхи, мед, рослинні олії, тобто продукти, які можуть вироблятися як органічні також в Україні.

Для українських експортерів органічних продуктів привабливим є і ринок Росії. За оцінками російських соціологів, у їхній кра-

їні стрімко зростає попит на екологічно чисті продукти: зокрема, в середньому більше половини (а у високодохідніших групах – і до 69%) москвичів готові платити за них вищу ціну¹.

Вагомі потенційні можливості для розвитку органічного сектора зосереджені в Україні завдяки наявності земельного потенціалу, який придатний для виробництва екологічно чистої продукції органічного походження. На основі проведеного фахівцями Інституту агрохімії і ґрунтознавства НААН аналізу еколого-токсикологічного стану орних земель України виділено зони придатності для вирощування екологічно чистої продукції². Дослідження вчених показали, що ан-

¹ Шубравська О. Ринок органічної продукції та перспективи його розвитку в Україні / О. Шубравська // Економіка України. – 2008. – № 1. – С. 53-61.

² Кисіль В.І. Біологічне землеробство в Україні: проблеми і перспективи / В.І. Кисіль – Х.: Вид-во "Штрих", 2000. – 162 с.

тропогенне забруднення території країни має не суцільний, а локальний характер (рис. 2). В Україні ще залишилася частина

чистих земель, де рівень забрудненості значно нижчий порівняно з країнами Західної Європи.

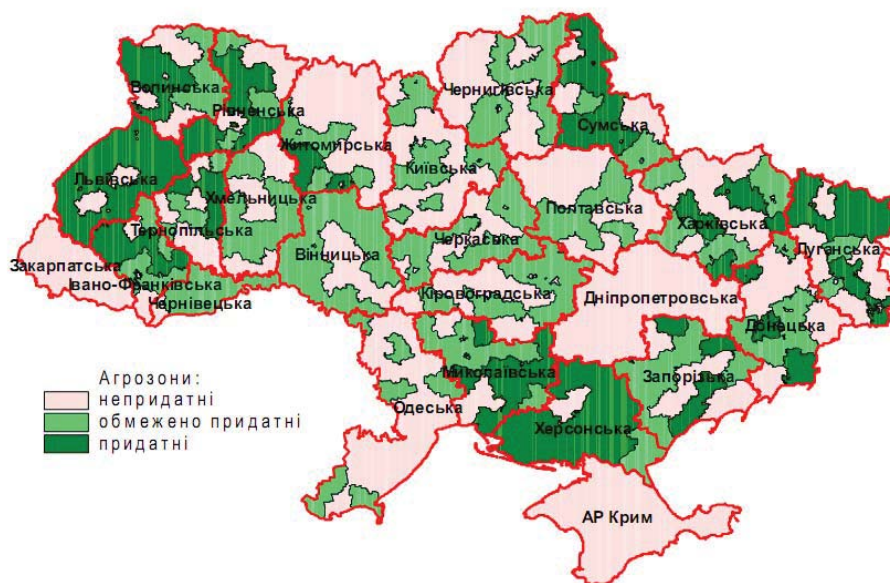

Рис. 2. Придатність території України для вирощування екологічно чистої сільськогосподарської продукції¹

Водночас слабкою стороною щодо розвитку органічного сектору є відсутність базового Закону України «Про органічне виробництво», що створює законодавчий вакуум у сферах виробництва, сертифікації й маркування органічної продукції. За такої ситуації виникають серйозні труднощі для органічного сектору, адже вироблена продукція в органічних сільськогосподарських підприємствах спрямовується не на внутрішній агропродовольчий ринок, а переважно орієнтована на експорт у країни ЄС. В основному це рослинницька продукція – великотоварне виробництво зернових і олійних культур (озима пшениця, ярий ячмінь, жито, гречка, соняшник, соя). Дрібні товаровиробники через нерозвиненість внутрішнього ринку збуту продукції органічного походження змушені часто реалізувати сільськогосподарську продукцію споживачам на ринку за цінами продукції традиційного виробництва.

Крім того, органічне виробництво досі не має державної системи контролю, яка була б акредитована на національному й міжнародному рівнях.

Вважаємо, що можливості розширення збуту вітчизняних органічних продуктів як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках обмежені не з боку товаровиробників, а

через проблеми сертифікації продукції. Проте ці можливості з часом можуть бути реалізовані, адже економічно розвинуті країни не в змозі задовольняти потреби своїх споживачів власним обсягом виробленої органічної продукції. Вже тепер найбільшими імпортерами органічної продукції є США – 43%, Європейський Союз – 42, Японія – 11%².

Для зміцнення позиції й розширення потенціалу для експорту вітчизняної органічної продукції нашій державі необхідно провести відповідну роботу з адаптації норм та процедур сертифікації органічних продуктів для їх акредитації торговими партнерами країн-імпортерів.

Основні ризики розвитку вітчизняного ринку органічних продуктів, як і загалом світового органічного ринку, полягають у забезпеченні позитивної динаміки їхнього виробництва й зближенні цін на конвенційну та органічну продукцію, а також у налагодженні безперебійного збуту останньої.

Існують обґрунтовані побоювання, що в майбутньому виробничі можливості органічного агровиробництва не відповідатимуть

¹ Кисіль В.І. Біологічне землеробство в Україні: проблеми і перспективи / В.І. Кисіль – Х.: Вид-во "Штрих", 2000. – 162 с.

² Попова О.Л. Сталій розвиток агросфери: політика і механізми / О.Л. Попова; НАН України, Ін-т екон. та прогнозув. – К., 2009. – 352 с.

зростаючому попиту на його продукцію, а масштаби ринку органічного продовольства, насамперед, визначатимуться обсягами його товарних поставок. Справа в тому, що не тільки виробництво органічної продукції, але й період конверсії, який передує йому, достатньо дорого обходяться товаровиробникам продукції органічного походження. Зокрема, протягом перехідного періоду необхідно розробити нові ринкові стратегії та привести традиційні господарські процеси у відповідність до вимог органічного агровиробництва, що в окремих випадках пов'язано з повною заміною наявних у сільськогосподарських підприємствах тварин і рослин на їх стійкіші різновиди.

Розвиток органічного агровиробництва лімітується також існуванням жорстких стандартів у цій сфері діяльності, дотримання яких під силу далеко не всім виробникам. Це посилює ризик втрати концепцією органічного виробництва своїх позицій у конкурентній боротьбі з альтернативними стратегіями сталого розвитку сільського господарства.

Не виключені ризики для розвитку вітчизняного органічного виробництва й розширення ринку органічних продуктів від тиску світової агрохімічної та біотехнологічної індустрії на виробників і осіб, які формують політику в даній сфері, а також конкуренція з боку альтернативних систем виробництва агропродовольчої продукції.

Для обґрунтування прогнозу подальшого розвитку органічного агровиробництва в Україні з'ясуємо, які ж існують інтереси та бар'єри щодо його ведення у вітчизняних товаровиробників.

Встановлено, що вагомою перешкодою на шляху утвердження органічного агровиробництва є недостатня поінформованість серед керівників фермерських господарств, приватних аграрних підприємств і сільськогосподарських кооперативів, які ведуть сільськогосподарське виробництво за традиційними технологіями, про господарства органічного сектора в Україні та за її межами. За результатами проведеного соціологічного опитування, яким було охоплено 118 керівників сільськогосподарських підприємств Західного регіону України, лише 75% керівників цих формувань визнало, що їм відомі підприємства, які займаються вироб-

ництвом сільськогосподарської продукції за органічними технологіями, решта 25% про такі підприємства зовсім не мають інформації (табл. 1).

Для опитаних, які володіють інформацією про органічне агровиробництво, найбільш характерною ознакою для цих підприємств вважають придатність земельних угідь для ведення органічного виробництва – 72%, понад половину респондентів також визнали високу якість і безпечність виробництва сільськогосподарської продукції та позитивний вплив такого типу підприємств на охорону й збереження довкілля – відповідно 58 і 61%. Майже 35% опитаних респондентів послались у відповідях на низьку економічну ефективність при виробництві органічної сільськогосподарської продукції.

При вивченні думки керівників сільськогосподарських підприємств встановлено, що лише третина респондентів, переважно віком до 50 років, дали ствердну відповідь у намірах щодо переведення очолюваних ними підприємств на органічні методи виробництва сільськогосподарської продукції. Загалом керівники підприємств з великою пересторогою думають про започаткування органічного виробництва. Багатьом незрозуміло, наскільки це може бути ефективно, наскільки органічна продукція може бути затребувана ринком.

У процесі соціологічного опитування групі керівників, заінтересованих в органічному виробництві, поставлено запитання, якого виду допомоги вони потребують для його започаткування. З одержаних висловлювань випливає, що найбільше керівників підприємств для переходу з традиційного виробництва на органічне очікують законодавчого та нормативно-правового забезпечення щодо органічного агровиробництва, яке в Україні так і не врегульоване.

Майже 79% молодих фермерів, у віці до 35 років, мають потребу скористатися індивідуальним дорадництвом обізнаних фахівців із питань інспекції та сертифікації підприємства. Разом із тим кожен четвертий опитаний респондент (24%) відчуває потребу в зручних умовах кредитування, і більше половини (64%) заінтересовані у надійних гарантіях щодо стабільного збуту органічної продукції за вигідними цінами.

1. Заінтересованість керівників сільськогосподарських підприємств традиційного виробництва організацією ведення органічного агровиробництва, %

Зміст запитання і варіанти відповідей	Вік респондента, років			Разом
	до 35	35-50	більше 50	
Чи відомі Вам сільськогосподарські підприємства, які займаються виробництвом продукції за органічними технологіями?				
Так	75	62	64	75
Ні	25	38	36	25
Як Ви вважаєте, що є найбільш характерним для органічного агропідприємства?				
Придатність земельних угідь господарств для ведення органічного виробництва	80	65	70	72
Висока якість і безпечність виробленої сільськогосподарської продукції	62	54	59	58
Позитивний вплив на охорону і збереження довкілля	52	38	68	61
Низька економічна ефективність виробництва	45	32	31	35
Чи хотіли б Ви перевести очолюване Вами підприємство на органічне агровиробництво?				
Так	44	32	20	35
Ні	56	68	29	65
Якщо так, то якого виду допомоги Ви потребуєте?				
Законодавчого та нормативно-правового забезпечення для ведення органічного агровиробництва	92	96	83	90
Індивідуального дорадництва в питаннях інспекції та сертифікації господарства	58	62	36	55
Фінансової допомоги з боку держави	79	74	59	72
Доступних кредитів	36	26	12	24
Гарантій щодо стабільного збуту органічної продукції за вигідними цінами	68	67	50	64

Джерело: за даними соціологічних досліджень автора.

Велика частина опитаних респондентів (72%), переважно у віці до 50 років, для ведення органічного виробництва потребують належної державної підтримки за рахунок різних видів дотацій і запровадження державних програм щодо його здійснення.

Необхідність науково виваженої державної програми регулювання органічного агровиробництва пояснюється тим, що сільськогосподарська продукція характеризується нееластичним попитом: аграрному виробництву властиві сезонність та ризики і нестабільність, пов'язані з природними чинниками, наслідки диспаритету цін між сільськогосподарською продукцією та продукцією інших галузей економіки, а також те, що за умов глобалізації економіки на параметри вітчизняного агропродовольчого ринку суттєво впливають наслідки державної підтримки розвинутих країн, передусім країн ЄС і США – основних конкурентів України на світовому аграрному ринку. Ці країни безпосередньо дотують сільське господарство

або застосовують непрямі схеми субсидування й підтримки¹. Зокрема, в Польщі фінансова підтримка екологічного сільськогосподарства із національного бюджету надається на проведення необхідних досліджень, у тому числі виконання аналізів на вміст речовин, заборонених для використання; витрати на контроль екологічних господарств; заходи щодо просування екологічної сільськогосподарської продукції, у тому числі участь у національних і міжнародних ярмарках. До того ж із бюджету ЄС надаються погектарні дотації на площі сільськогосподарських культур, які вирощують екологічними методами (табл. 2).

В інших країнах ЄС надається часткова державна компенсація вартості проведення сертифікації органічного господарства.

¹ Худяков Н. ОЭСР о состоянии сельского хозяйства индустриальных стран / Н. Худяков // Крестьянские ведомости. – 2008. – 15 авг. [Електронний ресурс]. – Режим доступу. <http://www.agronews.ru/newsshop.php?Nid=46687&Page>.

2. Квоти фінансової підтримки виробників екологічної продукції згідно з Програмою розвитку сільських територій Польщі на 2007-2013 рр.*

злотих на 1 га

Види земель	Для господарств, які проходять конве- рсійний період до органічного агрови- робництва	Для контрольованих сертифікованих екологічних господарств
Землі під овочами	1550	1300
Залісені землі	1150	1050
Сільськогосподарські землі	840	790
Землі під садами і ягідниками	1800	1540
Землі під багаторічними травами	330	260
Інші землі	800	650

* Інтернет-ресурс: <http://www.rolnictwoekologiczne.org.pl>.

Варто зауважити, що серед опитаних керівників сільськогосподарських підприємств, які мають наміри започатковувати виробництво продукції за органічними технологіями, респонденти очікують допомоги від дорадчих сільськогосподарських служб, передусім, у питаннях досягнень науки щодо розвитку органічного сектора – 31%, ринку збуту продукції – 26, виходу підприємства на зовнішні ринки органічної продукції – 17, охорони рослин – 14, компонування різних видів правильних сівозмін, агротехніки та дотримання системи органічного удобрення в межах 7-8% (табл. 3).

Дослідження показують, що перехід на органічне сільськогосподарське виробництво потребує глибоких знань агроекології й наявності робочої сили, оскільки органічний менеджмент – новий інноваційний напрям, що вимагає глибокого розуміння агроекологічних процесів. Разом із тим за нестачі робочої сили його можливості будуть обмежені. З іншого боку, потреба в робочій силі та належна оплата праці створюють багато нових робочих місць на селі, а це сприятиме розвитку сільських територій.

3. Результати соціологічного опитування керівників сільськогосподарських підприємств щодо очікувань від служби дорадництва, %

Зміст запитання і варіанти відповідей	Вік респондентів, років			Разом
	до 35	35-50	більше 50	
Чи маєте Ви потребу в консультуванні від фахівців галузі для започаткування органічного агровиробництва?				
Так	41	63	10	46
Ні	59	37	90	54
Якого виду інформації (з яких питань), необхідної для здійснення органічного агровиробництва, Ви очікуєте від фахівців цієї галузі?				
Проведення інспекцій та сертифікації підприємства	68	72	46	65
Правильна агротехніка	10	14	2	8
Органічне удобрення	10	12	-	7
Охорона рослин	22	12	4	14
Ротація сівозмін	-	16	-	9
Досягнення науки	21	18	43	31
Ринок збуту продукції	25	23	28	26
Вихід підприємства на зовнішні ринки органічної продукції	10	26	18	17

Джерело: за даними соціологічних досліджень автора.

Важливою умовою забезпечення комерційного успіху підприємства на ринку органічної продукції є орієнтація кінцевих результатів діяльності на потреби й запити споживачів, забезпечення ефективного їх задоволення. Поліпшення збуту органічної сільськогосподарської продукції товарови-

робники вбачають у вдосконаленні реклами – 56% опитаних респондентів, у розширенні ринку збуту органічної продукції – 85, та в потребі організації збутових кооперативів органічних товаровиробників – 41%.

Першопричиною відсутності належного поживлення на органічну продукцію, як із

боку попиту, так і пропозиції є надто низький рівень закупівельних цін на неї порівняно із традиційною продукцією. Адже лише 12% опитаних керівників реалізують вироблену органічну продукцію за цінами, які на 10% перевищують ціни, які представлені на традиційному ринку. Через відсутність належної інфраструктури органічного сектору, несформованість органічного ринку, а також невеликі партії продукції для продажу, органічні товаровиробники часто змушені збувати її як традиційну продукцію. Це є ознакою того, що український споживач поки що не готовий належно оплачувати за високу якість органічної продукції.

Процес переходу вітчизняних сільгосптоваровиробників на органічне агровиробництво обтяжений певними проблемами, які пов'язані із формуванням сприятливої державної політики і відповідної законодавчо-нормативної бази. Слід зауважити, на формування вітчизняного органічного сектора можуть також належним чином впливати: по-перше, необхідність дотримання нашої

державою глобальних угод щодо навколишнього природного середовища; по-друге, гармонізація і взаємне визнання національних органічних стандартів на міжнародному рівні; по-третє, розвиток знань у галузі органіки й інноваційні винаходи у сфері ресурсного забезпечення органічного агровиробництва.

Таким чином, у результаті проведеного SWOT-аналізу формування органічного агровиробництва і соціологічного дослідження керівників агроформувань встановлено, що широкомасштабний перехід аграрних підприємств на органічне сільськогосподарське виробництво потребує не тільки глибокого розуміння товаровиробниками агро-екологічних процесів та інформаційно-консультаційної допомоги з боку дорадчих сільськогосподарських служб, а й реальної державної підтримки суб'єктів господарювання за рахунок надання їм урядових грантів, субсидій, кредитів для формування цілісної системи органічного агровиробництва в Україні.

Висвітлено результати системного аналізу важливих чинників, які впливають на формування і подальший розвиток органічного агровиробництва, виявлено потребу у державній підтримці за рахунок надання урядових грантів, субсидій та кредитів цьому інноваційному напрямку господарювання для формування цілісної системи органічного агровиробництва в Україні.

Освещены результаты системного анализа важных факторов, влияющих на формирование и дальнейшее развитие органического агропроизводства, выявлена потребность в государственной поддержке за счет предоставления правительственных грантов, субсидий и кредитов этому инновационному направлению хозяйствования для формирования целостной системы органического агропроизводства в Украине.

An article highlights the results of systematic analysis of key factors influencing the formation and further development of organic agricultural production, identifies the need for government support through the provision of government grants, subsidies and credits this innovative direction of management to form an integrated system of organic agricultural production in Ukraine.

*

Л.М. ПАРХОМЕНКО, науковий співробітник
Національний науковий центр „Інститут аграрної економіки”

Механізм державної підтримки виробництва цукрової сировини в Україні

До початку ринкових змін в Україні державна політика щодо аграрної сфери полягала у значній підтримці сільського господарства. Підтримувалися, з одного боку, низькі ціни на сільськогосподарську продукцію для споживачів, з іншого – високі ціни для товаровиробників.

З переходом до ринкових відносин було запроваджено ряд заходів щодо створення системи цін у вітчизняному агропромисловому підкомплексі країни, яка б орієнтувала його ланки на кінцеві результати та забезпечувала ефективну діяльність сільськогосподарських і переробних підприємств. Проте